

Іван Франко

ДОБРОБИТ

І ИНШІ ОПОВІДАНЯ.

———«««о»»»———

Ціна 10цт.

———«««о»»»———

НАКЛАДОМ "РОБОЧОГО НАРОДА"
Вінніпеґ, Ман.
1917.

КОЖДИЙ РОБІТНИК І ФАРМЕР ПОВИНЕН ЧИТАТИ ПЕРЕДОВСІМ СОЦІЯЛЇСТИЧНІ ЧАСОПИСІ!

Чому?

Бо соціялїстична часопись обговорює кожду подію в краю і в сьвіті лише зі становиска інтересів робочого люду.

До найцікавійших соціялїстичних часописий в Америцї належить

"РОБОЧИЙ НАРОД"

що виходить в Віннїпеґу кождого тижня і коштує лише півтора доляра річно.

Хто читає "Робочий Народ", виробляє собі суцїльний сьвітогляд і може осудити кожду подію в суспільнім житю.

"РОБОЧИЙ НАРОД" обговорює в цікавий спосіб краєву і державну політику.

"РОБОЧИЙ НАРОД" виступає проти кождого лайдацтва поповнюваного на робочім народї.

"РОБОЧИЙ НАРОД" доносить про робітничий рух на цїлім сьвітї, про боротьбу робітничої кляси.

"РОБОЧИЙ НАРОД" учить соціялїзму. Хто хоче знати як соціялїсти думають про суспільні подїї, хто хоче навчити ся соціялїстичної думки, нехай читає передовсім "РОБОЧИЙ НАРОД"

Адреса:

"ROBOTCHYJ NAROD"

Box 3658 Sta. B. Winnipeg, Man.

Іван Франко.

Добробит

І ІНШІ ОПОВІДАНЯ.

ЦІНА 10 ц.

НАКЛАДОМ "РОБОЧОГО НАРОДА".
Вінніпеґ, Ман.
1917.

ДОБРОБИТ.

Був собі колись Добробит. Не знаю чи хто з вас особисто затямив його, тож мушу описати вам отсе його так як, менї описував небіжчик моєї баби тїтчаний стрик.

Старий Добробит, то була особа наскрізь неморальна. Головна його засада була: як єсть, то шелесть! А що з роду був він Добробит, то все було в него чим шелестїти. Любив він попоїсти — ховай Боже! — і животину носив перед собою таку, що всї колїна видів тільки в снї в благословенних споминах своєї молодости. А що пива, меду і всякого напитку також за пліт не виливав, се навіть не увійшло уваги старого преподобного Нестора лїтописця, котрий і приписав єму ноту: "Руси же єсть веселіє пити".

Що був лїнивий, се розуміє ся само собою; куди, бач, з таким животом та з пяною головою до працї нагинати ся! Тай пощо єму мучити ся, коли він був собі Добробит і єму мабуть той із очерету гроший доносив! Але за те до бійки, до лайки і любощів кров у него була страх горяча, а про його гордість вже й говорити не буду. Одним словом, як єсть сїм гріхів головних, так усї вони немов би приписані були на його червонім, одутім лицї, в єго невеличких, товщем запливших оченятах.

Ходить було ота помана по нашім краю, наприндить ся і через губи не плюне, а тілько знай сопе і де тілько поверне ся, всюди жита, пшеницї, трави в хлопа, всюди лїси темні та безмежні, ріки та стави повні риби — одним словом — добробит. А він ходить собі та все сьпіває на цїле горло:

Де єсть руска вітчина?
Де пшеницї, ячмена,
І де жита єсть досить,
Куди голод не гостить.

Ой на на! Ой на на!
Ой там руска вітчина!

Давно говорили йому панотчик:

— Ей, небоже! Покай ся, поправ ся, бо то не добром пахне!

Але він і ухом у той бік не веде!

— Що менї! — каже. Я преці́нь Добробит! Скорше мене зо сьвіта зведуть, нїж би я мав свою натуру змінити!

— А ти думаєш, що не зведуть?

— Ну, нехай пробують! — кричить Добробит. — Хто посьміє! Адже се не добром пахне, се кримінал!

— А от побачиш! Найдуть ся такі, що посьміють і нїчого за те їм не буде.

— Е, каже Добробит, — вовка бояти ся, тай у ліс не йти! Певна річ, що всї ми помремо і до чорта в губу підемо, але хтоби собі тим голову сушив! Що було — бачили, що буде того не знають люде і ви панове не знаєте. А ось ліпше нуко випиймо по добрій повній та затягнїм, щоб аж гори лунали:

Я нїколи не згину,
Бо веселю родину:
Ой ну ну! Ой ну ну!
Бо веселю родину!

Отак гукав собі наш Добробит і гадки не мав. Аж бух! Одного дня нї сїло нї впало прийшов "ферделюнок" від пана Гопмана: завтра на осьму годину рано такий а такий Добробит має ставити ся в канцелярії!

Перший раз від роду у нашого Добробита забігали мурашки поза плечима. Чого тільки може хотїти від мене пан Гопман? Аджеж податки я всї заплатив, у праві нї з ким не стою, "штрофу" нїякого на мнї нема, а так, знайоминим! Та що дїяти, коли наказ, то треба йти.
ти ся з паном Гопманом не маю охоти. Бог з

На другий день раненько казав Добробит запрягти коні тай поїхав ставити ся до пана Гопмана.

— Слава Ісусу Христу! — сказав він чемно, входячи до канцелярії.

— А чін топри, чін топри! — сказав пан Гопман. — А що ви за една, кльопа, чого вам трепа?

— Та я, прошу пана Добробит. Пан мене чогось кликали. Ось і ферделюнок.

—Ага, ага, то ви Топропит. Топре, топре, пане Топробит, сітайте! Маємо тещо на вас поховорити.

— На мене?

— Ну, на вас, за вас, все отно. Скажіть мені, пане Топропит, я чула, що у вас є шпіхлїр громацкий?

— Та є.

— А мноха там на той шпіхлїр спіша?

— Та є жита тисяча корців, пшениці щось зо пятьсот, а вівса бачу буде до пятнайцятьсот.

— Хо, хо, хо! То топре! То туше топре! Нам акурат стілько трепа.

— Вам, пане Гопман?

— Ні, не мені самому! Пан старший від війська пише, що єму трепа. Так ви, пане Топропит, посволите, що ми сопі то спіша саперемо?

— Ба... ба... а то яким правом? — пробовкнув зачудований Добробит.

— Ну, ну ну! Не тумайте, що ми сатармо! Ні, ми не такі люте. Ми вам тамо таку оплїкацию, росумієте?

— Яку оплїкацию?

— То такий папір, що його мошете сховати.

— А можна его їсти, як хліба не стане?

— Ах, клюпа ви клюпа, пане Топропит! Ха! ха! ха! їсти! Вам лиш апи їсти! А знаєте ви, Топропит, що то є фатерлянд?

— Ні, пане, не знаю.

— Ой, ой, ой, закричав пан Гопман, ухопив себе за голову і почав скакати по канцелярії. Добробит думав, що пана раптом зуб заболів,а то пан Гопман дивував ся, що Добробит не знає про “фатерлянд.”

— Ну, слухайте, пане Топропит, — сказав пан Гопман, вийойкавши ся троха — не путьте сьмішна! “Фатерлянд”, то є військо, старші, і я! Тля того “фатерлянд” кошта кльопа повинна віттати все, що має, і то ще са мало путе.

— Ба, пане Гопман, а як я сам з голоду згину?

—Кльопа, кльопа! Апи “фатерлянд” сдоров був, а кльопа все пусте! Не схинеш! А ті оплікації, про котрі й топі касав, вони путуть топі носити проценти.

— Я пане, процентів не хочу.

— Не хочеш? то ще ліпше. Я то сарас сапишу то протоколь. А по спіше я сарас пішлю, щопи сапрали.

— Ні, пане, я не пристаю на то. Ануж у мене не зародить, що я тоді буду робити?

— Е, не сародить! Тілько працюй топре то сародить. А я чула, пане Топропит, що ти туше лінива, ропити не хочеш! Слухай непоше, апи я пільше се таке не чула!

— А вам, пане, яке до того діло? — огризнув ся Добробит, котрому нарешті за богато стало тої науки. Аджеж я до вас не йду хліба просити, а ось ви до мене прийшли!

— Що? як? ти так то мене сьмієш палакати? — крикнув пан Гопман. — Ей, амстінер! Bank heraus! Вліпіть йому!

Ще наш Добробит не оглянув ся, а вже лавка в сінях стояла готова і ціла юрба гайдуків ухопила його і вліпила йому так, як єму ще з роду ніхто не вліпив. Потім вивели його на ново

перед пана Гопмана.

— Пане, почав було Добробит, яким се правом ви.—

Але пан Гопман перебив его:

—Мовчи, кльопа, і не каши нікому. Ось моє право!

І він лиснув рукою по великій, у свинячу шкіру оправленій книзї.

—Вмієш читати?

—Нї, пане, не вмію.

—Ну, то мовчи! Ось тут моє право, параґраф емеремеремрем! А тепер скаши менї, пане Топропит є в тепе хроші?

Та щось троха є.

—Що то значить: троха? Ти каши просто, кілько є?

—Та буде там з десять тисяч.

—У, тесять тисяч! І на що топі, кльопа, стільков грошей? Що ти з ними ропиш?

—Положив у скриню тай лежать. Їсти не просять, а так про чорну годину, пане най ся не пригаджає.

—А що, чи я не касала? радісно крикнув пан Гопман. Де кльопа снає що з хрішми ропити! А фатерлянд потрепує хроші, похато хроші! Не пій ся, пане Топропит, вона топі не пропате, а дістанеш оплїкацію.

—Щезайте ви, пане, зі своїми оплїкаціями! скрикнув Добробит, сам себе не тямячи зі злости

—Що? як? Ти менї сьмієш? запінив ся пан Гопман. Амстердінер, вліпіть єму!

Куди, куди смирнійший став наш Добробит після того, як єму другий раз вліпили. Побачив неборака, що з паном Гопманом таки не жарти.

— Переш оплїкації, кльопа? крикнув єму Гопман.

—Та беру прошу пана.

—Ну, так пуло срасу ховорити! А слухай ти кльопа! Я чула, що в тепе коні є топрі.

—Та є, прошу пана.

—Похато?

—Десять пар.

—Тесять пар! Чи ти стуріла? Нащо топі стілько?

—Та так, пане, свого ховання. Продати лучить ся, то продам, а ні, то нехай ховають ся.

—Слухай, пане Топропит, фатерлянд потрепує коней на війну. Топі тві пари тосить, а на решту тамо топі квіт.

—Що мені з того квіта?

—Сховай! Колись у касі путуть са похато хроші, то тістанеш саплату. А коні я скашу сапрати.

Добробит у потилицю почухав ся і нічого не сказав.

—Слухай, пане Топропит, говорив далі пан Гопман—похато ти маєш крунту?

—Та богато не богато, а так, стілько, що для мене вистарчить.

— Кльопа кльопа, я не того питаю, але скілько морків?

— Як посаджу морков, то й морков родить ся, сказав Добробит.

—Ой, ой, ой! закричав знов пан Гопман мов на зуб. Що то за кльопа кльопа! Вона навіть не снає, що то морк. А як ше ти поле міряла?

—Ми пане на прути.

—А много прута маєш?

—Та буде щось зо сто.

—Ну, нікс травс не путе! Я кашу переміряти. Того топі са много. Тосить топі твацять. А решту вітпишемо тля мохо прата фон Дравсен.

Добробит тілько очи витріщив.

—А слухай но ти! А мнохо ти платиш потатка?

—Ой,пане, много, по десять дутків з прута по

ля.

—Ха! ха! ха! І то насиває ся многохо? Ха, ха, ха! Віт нинї с морка путеш платила по пять сріплом, розумієш!

—Нї, не розумію.

—Ну, то як сопі хочеш. Се ти швитко сросумієш. А те ти пасеш худопа?

—Та в лїсї.

—А чия то ліс?

— Та божий.

—Що? як? Пoший?

—Ну, так. Пан каже, що то єго, а хлопи кажуть, що їх. А я одно кажу: анї пан его не садив, нї хлоп, значить: божий. А вживати вживаємо.

В лїсї хутопа пасти не вільно! Ліс панський! Ось патент! крикнув пан Гопман.

—А кудиж я з худобою подїю ся, коли й поля уриваєте?

—Тївай ся, кути хочеш! Хоч поріш, хоч у стай нї терши, а в лїсї пасти не вільно, крикнув Гопман.

—Нї, пане! крикнув і собіж Добробит, чуючи, що в нутрі у него немов щось обриває ся. Зо мною вже робіть що хочете, але за худобою я обстану і непопущу. То не може бути! То загибіль!

—Мовчи кльопа і йти то тома! тупнув ногою Гопман.

—Нї, пане, не буду мовчати і не вступлю ся від си. Той патент мусить бути скасований!

—Що? як? Ти сьмієш? Амстердінер вліпіть єму!

—Ліпіть кілько хочете— кричав Добробит— хоч на смерть убийте, але я свого не попущу ся.

—Вліпіть і сапріть! —сказав пан Гопман і пішов до дому обідати. — Pfui, wie man sich mit diesen tummen Bauer herumplagen muss! зітхнув він вийшовши з урядового будинку.

Добробит дїстав що дїстав у те місце, відкіля

ноги ростуть, а в додатку просидів в арешті з пів року, доки пан Гопман не пригадав собі его і казав випустити. Насунув кучму на очи і не озираючись пішов до дому.

Дома він застав такі порядки, що й своїх чотирох стін не пізнав.

Що стало ся з ним дальше, про те історія мовчить. Чи він умер, чи переродив ся, сего годі зміркувати. На всякий спосіб той Добробит, який сьогодні живе між нами і який усім нам добре відомий, зовсім не подібний до тамтого старого. Наш Добробит тихий, смирний, працьовитий, ощадний, моральний до остатної нитки, одним словом — чисте противеньство старому. А головно, наш Добробит дійствує з уповажненя і за потвердженем з гори. Кілька разів бачилось уже навіть, що ось-ось буде по нім, але завсігди в саму пору виходило розпоряджене: добробит має бути! І справді Богу дякувати, маємо его й до нині. Давньої грішної вдачі не лишило ся в нім ані сліду. Хиба тільки крізь сон часом промурмоче, тай то на жалібну нуту, першу стрічку пісеньки:

Де єсть руська вітчина?

Дальші стрічки він забув, хоч у лоб єму стріль.

Дмитро Макогон.

ГЕРОЙ.

В маленькій, вохкій хатині, на передмістю столичного міста, сидів денний робітник Кость Димчук із своєю родиною. Нужда вигнала його з села до великого міста — та сама не остала ся в селї. Пішла слїдом за ним, як та тїнь в соняшну днину тягнеть ся за людиною, куди-б вона й не ступала. Привик Димчук до тієї нужди і думав, що инакше воно й не може бути. А нужда ся розпаношила ся в хатї Димчука, взяла верх над ним і танцювала по його голові. Боров ся, боров Димчук із своєю бідою, а далї сил йому й не стало. Зneміг ся Кость і положив ся до ліжка.

Вже два тижнї лежить хорий Димчук і дивить ся на муку своїх голодних дїтий. А ті дїти що раня прибігають до нього, припадають до постелї і питають:

— Тату, ви сьогодня ідете до роботи? Ми такі голодні... Йдїть, тату, йдїть.

І ловлять за руки і намагають ся піднести його з постелї, та не годні. Маленькі ще.

А Димчук дивить ся на них і кривить ся і стогне з великого болю. Його серце тріскає від жалю. Біль наповнює його грудь, ще троха і виповнить цїлу просторонь.

І виповнив і переляв ся через верх. Димчук зірвав ся з постелї і, піддержуваний горячкою, пігнав до поблизької ріки.

На березі лежав великий камінь. На тім камінї сидїв того дня знаний міський богач, банкир Ґловіцький. Провів цїлу ніч на гулятиці, а над ранком розболїла його голова. Випив без міри чорної кави, проковтував якісь аптичні порошки, — не помагало. Сїв на свою пишну колясу і поїхав на ріку відсьвіжити ся.

Перші соняшні проміня червоним сяйвом закрашали східну частину горизонту, як Димчук прибіг над ріку. Навіть не бачив банкира, що уважно слїдив за убогим робітником. Став Димчук над рікою, взніс руки до гори і кинув ся в воду. Ґловіцький закричав. Прибіг його фірман, скочив у ріку і виратував Димчука. Банкир приказав свойому слузї відвести безпритомного робітника до шпиталю.

Тої днини був Ґловіцький героєм дня. Всї столичні часописї описували його геройський вчинок і хвалили його, що виратував житє батька чотирох малих дїтий. Двері банкира не замикали ся: вся аристократія приходила до нього з ґратуляціями.

Кілька тижнїв потім в сальонах Ґловіцького вібуло ся велике сьвято. Зійшли ся там його приятелї і представителї власти. Серед звуків військової музики заступник правительства декорував широку грудь банкира золотим хрестом заслуги.

Полились дорогі шампани і залунали похвальні тоасти. Всї величали Ґловіцького, як великого приятеля робітничої кляси. І згадували там і за Димчука, який лише Ґловіцькому завдячує своє житє.

А сей бідний Димчук уже цїлий місяць гризе сиру землю. Та кому се інтересно знати? Кому із сих панів прийде хоч-би й на гадку, що по нїм остала ся вдова з дрібними дїтьми, які плачуть і примирають з голоду? Дарма! Плач бідаків

стелить ся по землї, він і не підносить ся у висші сфери. А хач коли й піднесеть ся, — ті сфери його не почують.

Ізза сьвята Ґловіцького були усї вдоволені. Був вдоволений і самий банкир, хоч сей пир коштував його кругло дві тисячки корон.

Лише один його приятель, дїдич Завала був заздрісний. Він не міг спокійно дивити ся на золотий хрест, що пишав ся на грудях банкира.

З того часу можна було бачити дуже часто, як дїдич Завала ранками проходжував ся над берегом ріки. І за кождим разом, як вертав ся домів, обурював ся і проклинав робітників. Проклинав, бо вони не йшли топити ся....

В. Дорошевич.

СЬВІТ БЕЗ АЛЛАХА.

(Арабська казка).

Аллахови знудило ся бути вічно Аллахом. Зступив з престола, вийшов з палати, зійшов на землю і приняв вид звичайного чоловіка. Що раня купав ся в ріці, спав у траві, та живив ся ягодами, які збирав у лісї. Лягав враз із смерком, а вставав, коли сходило сонце.

Сонце сходило кождого раня і заходило кождого вечера. Так перейшло богато днів без зміни.

Пташки сьпівали, риби іграли ся в воді, словом сьвіт жив так звичайно, як би нічо, а нічо не стало ся.

Аллах усьміхнув ся і сказав: — Знаменито я урядив сьвіт, має дорогу назначену від віків і нею їде. Але як там людям без мене жиє ся? Птахи дурні, і риби також, але цікаво, як жиє таке мудре сотворінє, як чоловік — від коли я перестав глядіти на него з гори: ліпше чи гірше?

Так міркуючи вандрував Аллах через поля, гаї, ліси, аж прийшов до великого городу Багдаду.

Но, но, то місто стоїть ще на своїм місці — думав Аллах.

Місто стояло на давному місці, рикали осли і верблюди, осли працювали, верблюди працювали, ніби нічо не стало ся. — Все в порядку — подумав Аллах — певно ніхто не взиває мойого імени.

Був цікавий, о чім луди розмовляють. Пішов отже далї і зайшов на торговицю.

Дивить ся, а купець продає молодому паріб-кови коня. — Пирсягаю на Аллаха — кричав купець — що той кінь молодий. Ледви два чи три роки, як побачив божий сьвіт. От подиви ся, яке жваве зьвіря. Виглядавби ти гей який козарлюга, як би на него сів. Присягаю на Аллаха, що на тім кони можеш іти в перегони з яким небудь лицарем. То гарний, молодий коник, без жадної вади, без слїду найменшої вади, присягаю на Аллаха!

— А ти мене не ошукаєш? запитав парубок.

— Який-ж бо ти дурний! сказав купець заломлюючи руки. — Як мож бути таким дурним! Направду, такого дурня треба шукати із сьвічкою. Як же-ж міг би я тебе ошукувати, коли кляну ся Аллахови? Чи думаєш, я би мав тратити душу на віки через тебе?

Парубок взяв коня і заплатив золотими, бренячими грішми.

Аллах дав йому добити торгу, а потім приступив до купця і спитав:

— Як то, добрий чоловіче, ти присягаєш на Аллаха, та-ж прецїнь його нема!

Купець всипав гроші до мішка, зазвенїв ними і сказав:

— Я знаю о тім добре, що нема Аллаха, але чи той парубок купив би був інакше коня? Прецїнь кождий видить, що кінь був старий, має слабі ноги, та й з копитами щось не теє...

Аллах засьміяв ся і пішов далї.

Іде, іде, аж нагло видить, як бідний, знакомий йому Гуссейн двигає на плечах велику бельку, два рази більшу від него самого. За Гуссейном іде Ібрагім.

Бідному Гуссейнови угинають ся під тяженьким тягарем колїна за кождим кроком, піт ллє

ся з його чола, а очі мало що не вилазять із голови. Ібрагім іде за ним і все говорить:

І ти не боїш ся Аллаха, Гуссейне? Хочеш носити бальки, а не умієш скоро ходити. Таж так не зможеж анї трох бальок перенести там де треба. То не добре Гуссейне, то дуже не добре і не морально. Не наражай Гуссейне своєї душі легкодушно на вічну погибель. Всевидючий Аллах глядить тепер на тебе і гніває ся, що ти лїнуєш ся до праці. О Гуссейне, болить мене серце, а мушу тобі сказати, що наражуєш ся на гнїв Аллаха.

Аллах потрутив ліктем Ібрагіма, відвів його на бік і сказав:

І чогож ти майже за кождим кроком взиваєш імя Аллаха? Таж його нема від пару днїв!

Ібрагім почіхав ся у голову. — Ой, мій добродію — сказав — чув я о тім, але що робити? І як би я міг інакше змусити того Гуссейна, щоби ніс скорше бельку? Бельок є ще богато, то чи маю ще й другого робітника наняти і єму платити? Але в той спосіб я би стратив. Маю бити Гуссейна? Але він від мене о много сильнїйший, міг би менї віддати. Маю його замкнути до вязниці? Ще менї утече. Аллах сильнїйший від всїх, перед Аллахом нїхто не утїче, то-ж страшу Гуссейна Аллахом.

Аллах потряс головою і пішов далї. Всюди, де прийшов, куди поглянув, гомонїло його імя — Аллах, Аллах — Великий Аллах! День вже кінчив ся, довгі тїни мандрували по землї. На стемнїлім небі сьвітила ся біла сильветка мінарету (вежа при турецькій сьвятини, що звалась мечетом), а з його вершка розлягав ся голос музеїна. (Турецький піп).

— Аллах є великий! Аллах є великий!

Аллах поздоровив музеїна і спитав:

Невже і ти взиваєш Аллаха, хотяй мусиш зна-

ти, що його нема?

— Говори тихійше! — сказав з мінарету музеїн. — Говори чоловіче тихійше! Колиб хто учув, скінчила-би ся моя повага і значінє. Ніхто-би не заглянув до мечету, ніхто-би не приніс ані крейцара, колиб по сьвіті рознесло ся, що нема

Лице Аллаха захмарило ся він взніс очі в небо, нагло замінив ся в огняний стовп і уніс ся в гору, лишаючи музеїна лежачого на землї зі страху.

Вернув ся до своєї палати, сїв на престолї і почав глядїти на землю. Але усьміх вже не розяснив його облича, а очі глядїли смутно.

В невдовзї трепечучи зі страху стала перед престолом правовірна душечка, бажаючи дістати ся в рай.

— Говори, чоловіче, що ти зробив доброго в часї твого побуту на землї? — спитав Аллах.

— Взивав, о Величний, все твоє імя.

Аллах відвернув голову.

— Ну, а далї, ще що?

— Коли щонебудь зачинав, задумав, то все ро був в твоїм імени.

— Добре, добре, а що ще доброго зробив?

— Всїх напоминав, щоби твоє імя славили і мали все на устах в кождій обставинї.

— Но, то певне не согірше доробив ся — засьміяв ся могучий Аллах.

Душа все дрожала зі страху.

— Видиш сам, що справа стоїть зле, — сказав Аллах і ведвернув ся, щоби не видїти, як над летів чорний чортище, пірвав душу і заніс до пекла.

Так Аллах загнївав ся на землю...

І. Турґенєв.

„ПОВІСИТИ ЙОГО“.

Се лучило ся в 1803 роції, — зачав мій старий знайомий — незадовго до Аустерліца. Полк, в котрім я служив офіциром, стояв на кватирах в Моравії.

Нам строго заборонили непокоїти мешканців і докучати їм; вони і так дивились на нас криво, хоч ми вважались союзниками.

У мене був послугач, бувший кріпак моєї мами, Єґор по імени. Чоловік се був чесний і лагідний; я знав його від дитини і жив з ним, як з другом.

Ось раз якось, в домі, де я жив, піднялись сварливі крики, голосіння; у хазяйки вкрали дві курки і вона о сю крадїж обвиняла мого послугача. Він звиняв ся, прикликав мене на сьвідка... "Стане-ж він красти, він Єґор Автамонов!" Я переконував хазяйку про чесність Єґора, але вона нїчого чути не хотїла.

Нараз здовж улиці роздав ся одностайний кінський тупіт: се сам головний командант переїзджав зі своїм штабом. Він їхав нога за ногою, товстий, надутий, з понурою головою і повислими на грудь еполєтами.

Хазяйка побачила його і метнувшись навпереймі його коневи, впала на колїна і вся розхрістана і простоволоса, почала голосно жалувати ся на мойого послугача, вказуючи на нього рукою.

— Пане ґенерал! — кричала вона — ваша ексцеленціє! розсудіть! поможіть! вибавіть! сей салдат мене ограбив!

Єґор стояв на порозі дому, витягнувшись як струна, з шапкою в руці, навіть грудь виставив і ноги зсунув, якби на варті — і хочби слово. Чи змішала його вся тота спинивша ся серед улиці ґенераліція, чи скаменів перед надлітаючою бідою, лиш стоїть мій Єґор та кліпає очима, а сам блідий, як глина!

Комендант кинув на нього хмарий і понурий погляд і пробурмотів сердито: — Но?... — Стоїть Єґор, як бовван і зуби вискалив! З боку поглянути: так і сьміє ся чоловік.

Тоді комендант крикнув уривчасто: Повісити його! — штовхнув коня під бік і рушив далї — зразу знов таки нога за ногою, а потім скорим тюпцем. Весь штаб почвалав слїдом за ним; один тілько адютант, обернувшись на сїдлї, глянув миттю на Єґора.

Не виконати приказу було неможливо... Єґора, як стій, зловили і повели на страту.

Тут він цїлком завмер і тілько двічи з трудом промовив: "Батюшки! батюшки!" а потім півголосом: "Бог видить — не я!"

Гірко, гірко заплакав він, прощаючись зі мною. Я був в розпуці.

— Єґор! Єґор! — кричав я — як же се ти ні словечка не сказав ґенералови!

— Видить Бог, не я, — повторяв, хлипаючи бідняга. — Сама хазяйка зжахнулась. Вона цїлком не вижидала такого рішеня і коли до сього прийшло, розревілась! Зачала благати всїх о милосердє, переконувала, що кури її віднайшли ся, що вона сама готова всьо вияснити...

Розумієть ся, всьо се на нічо не здало ся. Военні, добродію, порядки! Дісціплїна! — Хазяйка ридала чимраз голоснїйше, чимраз голоснїй-

ше.

Єґор, якого священик вже висповідав і запричащав, звернув ся до мене:

— Скажіть її, пане, щоб вона не побивалась... Таж я її простив.

Мій знайомий, повторовши сї останнї слова свойого слуги, прошептав: "Єґорушка, голубчику, праведнику!" і — сльози покотили ся по його старих губах.

Дмитро Макогон.

БЕЗБОЖНИК.

Ще ніколи не було Семенови на серцю так тяжко, як сегодня. Не одно вже лихо перебув, здає ся, одної днини не було у нього без журби і клопотів, набідив ся немало, звичайно як бідний сільський робітник, без своєї хати, без свого кусника землї.

Семен мав жінку і троє малих дітий. Найстаршому хлопчикови буде на Петра заледви четвертий рочок, а найменше недавно що вродилось. Жінка і досї з ліжка не вставала, ослабла, спала на силах, а сама виглядала так, що хоч її й зараз клади в домовину. Бувало по двох перших дітях, то вже третої днини починала свою звичайну роботу, а тепер уже цїлих пять неділь слабує. Коли-б проживала в достатках, коли-б мала чим належито прокормитись, певно не хорувала-би так довго.

Журив ся Семен, дивлячи ся на жінку свою хору, на діточки голодні, та ніяк не міг він лихови зарадити. Пять неділь сидить уже дома без роботи, марнує дорогий весняний час і жиє тим, що добрі люди дадуть йому на "відробок".

Була великодна субота. Семен сидів на лаві і сумовито дивив ся проти себе. На серцю було йому так тяжко, наче хто цїлу гору каміня звалив на нього. Завтра великдень. Кождий християнин, навіть й найбіднїйший, пристарає ся, як Господь велить, на те найбільше сьвято, лиш він один на сьвіті, наче той нехрист очікує святого воскресеня. Не будуть його діти тїшитись писанками, не муть навіть свяченого кушати...

Закрутились йому в очах сльози і кульками спливали по змарнїлім обличчу.

— Чого-ж ти, чоловіче, ось-так бовванїєш? — обізвала ся слабим голосом Домка, — кажу тобі, піди до брата Івана, а він може хоч якою пасочкою нас запоможе.

— Не піду, жінко, не піду до Івана. Щобим на великдень й свяченого не кушав, до нього не піду. Пощо має перед людьми жалувати ся, що нас запомагає?

— То піди до сусїдів, попроси, а люди не татари, не відмовлять нам в нашій бідї.

— Не пора ще менї йти на жебри! Ще час мій не прийшов...

— Тату, — обізвав ся найстарший хлопчик, — в нас не буде пасхи на великдень?

— Буде, синку, буде!

Встав, взяв капелюх і вийшов на двір. Сам не знав, що почати. То лиш знав, що свячена пасха, яка-б вона й не була, мусить в його хатї лежати на столї, мусить нагадувати йому на найбільше христіянське сьвято. Хвильку ще постояв, а відтак попрямував вулицею просто до коршми.

— Пане Мошку, продайте менї бохонець хлїба, але такий білий, пшеничний.

Жид дав йому бохонець.

— Що коштує?

— Двацять пять крейцарів.

Заплатив і сховов хлїб за пазуху. В мошенцї має ще десять крейцарів. Зайшов до склепу, купив за сї гроші ковбаси, завинув в папірчик і чим скорше подав ся до дому. Сховавши се добро в комірчинї, увійшов до хати і сїв на лаві на своїм давнім місци.

— А що, Семене, десь був? — поспитала жінка?

— Ходив пасхи старати.

— Та пристарав?

— Так!

—В кого?

— На Що тобі се знати? Добре, що буде що посвятити.

Замовкла жінка, задумав ся Семен а найстар-

ший хлопчик усміхнув ся, а радість так і блиснула з його личка. Настав вечір. Семен дав дітям по букатці ранїшної мамалиґи, уклав їх спати, а самий розложив огонь і поклав варити пять яєць на завтра. Упоравшись з своєю роботою, помолив ся Богу і ляг спати. Тихо стало в хаті. Всї заснули, лиш хора Домка довго ще шепотіла молитви, перериваючи їх часто сухим, придавленим кашлем.

Що-йно зачало зоріти, як Семен був вже на ногах. Збирав ся до церкви. Приніс з комірчини бохонець і поклав на стіл.

— А ти Іроде безбожний! — скричала жінка, глянувши на хліб.

Безбожнику один, ти хочеш жидівський хліб до посвяченя нести? Не спокутуєш сего гріха! А люди, що люди скажуть?

— Мовчи, жінко! Хоч ти не їж мого серця!

— Безбожник, безбожник... голосила жінка, заливаючи ся сльозами.

Зібрав Семен своє добро в хустину і пішов до церкви. Задзвонили дзвони, віщуючи велике свято. Залунала пісня "Христос воскрес" і радісним відгомоном відбивала ся в серцях зібраного народу. Побожно ступав нарід за своім пан-отцем наоколо церкви. І Семен йшов з людьми. Йшов махинально, куди його несла филя зібраного народу. Слово "безбожник" лящіло йому в ухах так, що він нїчого не чув а люди здавались йому темно-сїрою масою.

По обходї поставали люди з своїми пасхами наоколо церкви. На самім краю, коло брами, притулив ся також й Семен до них і розвязав свою хустину. Піт виступив на його чоло.

Зближив ся пан-отець з сьвяченою водою. Семен дрожав. А коли каплї свяченої води посипались на його пасху, Семенови здавало ся, що хтось його горячим піском обсипав.

Завязав хустину і не чекаючи кінця відправи, пігнав до дому.

В хаті застав правдиве пекло. Діти плакали, а жінка гатила в стїну головою...

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 082555167